

בית המשפט המחוזי בירושלים

25 ינואר 2011
ת"א 8568-06

לפני כבוד השופט צבי זילברטל, סגן נשיא

התובעת

א.פ.
ע"י עוה"ד אריאל פרויליך וניסים פרחי

נגד

הנתבעים

1. ג.ל.
2. המאגר הישראלי לביטוחי רכב "הפול"
ע"י עוה"ד לוי ודחלה

פסק דין

רקע

1. התובעת, ילידת XXXXX, נפגעה ביום XXXXXX בתאונת דרכים, עת רכבה כנוסעת על קטנוע בו נהג חברה, הנתבע מס' 1 (להלן – "הנתבע"). הנתבעת מס' 2 (להלן – "הנתבעת") ביטחה את המשתמשים בקטנוע מפני חבות בגין נזקי גוף והיא הודתה בחבותה לפצות את התובעת על נזקיה (עמ' 18 לפרוטוקול). מכאן שההכרעה הנדרשת בתיק זה מתייחסת אך להיקף נזקי הגוף של התובעת ולסכומי הפיצוי המגיעים לה בגינם.

2. כפי שעולה מחוות הדעת הרפואיות שהוגשו בתיק דנן, כתוצאה מהתאונה נגרמו לתובעת שברים במרפק ימין, בשוק ימין ובצלעות. כמו כן, היא סבלה מחבלה ריאתית ונגרם לה שיתוק של הגפה הימנית העליונה (שהיא היד הדומיננטית שלה), כולל הכתף, כתוצאה מנזק בשורשים העצביים של המקלעת הבריאלית. בנוסף נגרמו לתובעת פצעי חתך בפנים. התובעת הייתה מאושפזת בסך הכול 91 יום, כאשר במהלך האשפוזים היא נותחה ועברה שיקום.

חוות דעת המומחים מטעם בית המשפט

3. במסגרת בירורה של התובענה דנן מונו ארבעה מומחים רפואיים מטעם בית המשפט, מהם נחקרה בבית המשפט רק המומחית בפסיכיאטריה, ד"ר דורסט.

א. האורטופד ד"ר מריו אייכנבלט חיווה דעתו כי נכותה של התובעת בגין השיתוק המלא של השורשים המרכיבים את המקלעת הברכיאלית (שיתוק יד ימין, כולל הכתף) עומדת על 80 אחוזים. בנוסף מצא המומחה כי התובעת סובלת מנכות בשיעור 5 אחוזים בגין מצב אחרי שברים בשוק ימין, שהתאחו בסטייה קלה של הולגוס. ד"ר אייכנבלט ציין בתשובות לשאלות הבהרה כי ניתן להניח שהתובעת סובלת מכאבי פנטום בידה המשותקת ועניין זה כלול בנכות שנקבעה לה בגין השיתוק.

ב. הכירורג הפלסטי ד"ר שריה כהנוביץ העריך את נכותה הכוללת של התובעת בגין צלקות בשיעור של 22 אחוזים. בגין צלקות באיזורים שונים בגוף, שהן גלויות לעין ובאיזורים מרובים, אך אינן נרחבות, נקבעה נכות בשיעור 13 אחוזים. בגין צלקות בפנים, הכוללות צלקת בשפה התחתונה מימין וצלקת ניתוחית המתחילה בצוואר ואורכה כ-4 ס"מ, נקבעה נכות בשיעור 10 אחוזים. ד"ר כהנוביץ ציין כי לתובעת צניחת עפעף, אך הנכות בגין כך נקבעה על ידי הנוירולוג פרופ' אברמסקי.

ג. פרופ' עודד אברמסקי, מומחה לנוירולוגיה, מצא כי לתובעת פתוזיס חלקית קלה המלווה במיזויס גבולית, שהיא חלק מתסמונת הורנר, הכוללת צניחת עפעף. בגין כך הועמדה נכות התובעת על 15 אחוזים, נכות שכוללת גם הפרעה קלה בראייה (ראו תשובות לשאלות הבהרה מיום 5.8.08). המומחה אישר כי קיימת אפשרות שהתובעת סובלת מכאבים נוירופטיים על רקע שיתוק יד ימין. כזכור, גם ד"ר אייכנבלט אישר קיומה של אפשרות זו והתובעת מלינה על כאבים עזים בידה המשותקת, שבגינם היא מקבלת משככי כאבים ואף אושר לה לצרוך קנאביס רפואי.

ד. ד"ר רמונה דורסט, מומחית בפסיכיאטריה, מצאה כי התובעת "סובלת מתסמונת קלינית פסיכיאטרית המורכבת מתגובה נפשית פוסט-טראומטית ודיכאון קליני". בחוות הדעת צוין כי "האפקט דיכאוני וחרד בדרגת חומרה גבוהה. משדרת ייאוש, מצוקה נפשית, חוסר תקווה. לא רואה את העתיד, אינה מסוגלת לחשוב על הקמת משפחה ...". ד"ר דורסט מצאה כי אין לתובעת הפרעות בהלך החשיבה, אין מחשבות שווא ואין הפרעה בתפיסה. התפקודים הקוגניטיביים של התובעת שמורים "למעט כושר הריכוז והקשב".

סך כל הנכות בתחום הפסיכיאטרי הועמדה על 45 אחוזים, מתוכם 30 אחוזים בגין הדיכאון, "שהוא במקרה זה עמוק ואינטנסיבי ופוגע קשות באיכות חייה", ו-15 אחוזים בגין התסמונת הפוסט טראומטית.

ד"ר דורסט נקראה על ידי הנתבעת להיחקר על חוות דעתה. בחקירתה עמדה המומחית על מסקנותיה ואף ציינה כי ייתכן שקיפחה במשהו את התובעת מבחינה שיעור הנכות (עמ' 68 לפרוטוקול).

במהלך חקירתה הוצג לד"ר דורסט סרט וידאו שצולם על ידי חוקר מטעם הנתבעת ובו נראית התובעת במצבים שונים במהלך מספר שעות. הסרט צולם לאחר שהתובעת יצאה מדיון בבית המשפט, נסעה עם הנתבע ועם אימו למסעדה בראשון לציון ולאחר מכן הגיעה לביתה. הנתבעת התמקדה במיוחד בצילומים שנעשו במסעדה, בהם נראית התובעת, לעיתים, שהיא צוחקת תוך כדי סעודה ושיחה. הנתבעת ביקשה ללמוד מכך שמצבה של התובעת טוב בהרבה מזה שהוצג למומחית. ד"ר דורסט קבעה, שלא ניתן להסיק כל מסקנה מהסרט ואין הוא כולל נתונים חדשים שלא היו ידועים לה כאשר כתבה את חוות דעתה (כך, למשל, המומחית ידעה כי התובעת והנתבע יוצאים מדי פעם למסעדות). ד"ר דורסט הדגישה כי מסקנותיה משתלבות עם הרישומים המפורטים שערך הפסיכולוג המטפל בתובעת, כאשר הרישומים שנערכו במהלך שנת 2009 הוגדרו על ידי ד"ר דורסט כ"ספר הדיכאון", במובן זה שניתן לראות בהם מעין ספר לימוד לדיכאון קליני. המומחית הדגישה כי אין במה שהוצג לה במהלך חקירתה כל נתון "שנכנס לתוך הנפש" של התובעת, והתשובה למצבה של התובעת אינה מצויה בצילומים אלא בשיחות עמה וברישומי

הפסיכולוג המטפל. זאת ועוד, ד"ר דורסט הדגישה כי התרשמה שהתובעת שואפת להיראות טוב יותר ממצבה האמיתי, במיוחד כאשר היא נמצאת במחיצת אימו של הנתבע, עימה יש לה קשר בעייתי (עמ' 63 לפרוטוקול). לדעת המומחית, אין כל אינדיקציה לכך שהתובעת מנסה להציג תמונה קשה מהמצב האמיתי, והדגישה כי כאשר מדובר באדם השרוי בדיכאון ממילא קיימות תנודות בעוצמת הדיכאון מפעם לפעם.

לאחר שב"כ הנתבעת בירר שוב ושוב האם יש מקום לבדיקה נוספת של התובעת על ידי ד"ר דורסט, השיבה המומחית כי בבדיקה כזו אינה דרושה נוכח הנתונים הרבים המבססים את התרשמותה ביחס לתובעת.

לסיכום, הנכות הרפואית הכוללת המשוקללת עומדת על 93 אחוזים, כאשר הנכות המשוקללת ללא הצלקות היא בשיעור 91 אחוזים.

על התובעת ועל מהימנות גרסתה

4. התובעת ילידת אוקראינה ועלתה בגפה לישראל בהיותה בת 17, בשנת 1999. לאחר זמן עלו לארץ גם הוריה. מאז עלייתה ועד לתאונה, שאירעה כשהתובעת הייתה כבת 22 שנה, עבדה התובעת בעבודות מזדמנות, במקביל להשתתפותה בפעילות הפרויקט שבמסגרתו עלתה לארץ, לרבות בקורס גיור. מאז שהתובעת קשרה קשרים עם הנתבע, היא מתגוררת יחד עימו לסירוגין בדירה אותה הוא שוכר ובדירת הוריה. הנתבע מתגורר בדירה שכורה ביחד עם מי שרקם עימו קשר מיוחד וטוען שמתייחס אליו כאל בן מאומץ, מר ערן בן יוסף (להלן – "ערן"). לאחר התאונה מתגוררת התובעת בעיקר בדירתם של הנתבע וערן, כשהשלושה חולקים חדר אחד.

מעדויות התובעת והנתבע עולה, כי הם צמודים זה לזו במרבית שעות היממה והנתבע, שחדל לעבוד לאחר התאונה בה נפגע אף הוא, מסייע לתובעת בכל דבר שנדרש.

על אף שחלפו מספר שנים מאז התאונה החלה התובעת בניסיון להשתלב בהליך של שיקום מקצועי במסגרת המוסד לביטוח לאומי רק סמוך לפני מועד ההוכחות שהתקיימו בתיק זה. כשנחקרה על העדר ניסיונות השיקום השיבה לאחת השאלות כדלהלן:

"התייאשתי מהחיים לא רוצה לחיות, בסדר? (בוכה). אני שורדת את החיים האלה, לא מעניין אותי הדברים שאותך אולי מעניין, אני לא אדם בריא. סדר העדיפויות שלי השתנה לגמרי מאז התאונה, אני קמה בבוקר ורוצה להגיע כבר לערב, זו השאיפה שלי בלי מאמץ ובלי כאב, כמה שפחות. למצוא תנוחה טובה ליד. זו הבקשה היחידה שלי" (עמ' 48 שורות 1-4 לפרוטוקול).

כאשר הוצגה לתובעת האפשרות שהיא נצפתה כשהיא סועדת את ליבה במסעדה וצוחקת (יודגש כי הסרט עצמו לא הוצג לתובעת), השיבה כדלהלן:

"אתה רואה התנהגות של רגע ולא את החיים שלי 6 שנים (בוכה). אני יכולה גם כרגע להראות את החיוך שלי, השריר עדיין עובד, אך זה לא מה שאני מרגישה בפנים, אני לא רוצה את הרחמים של האנשים, זו ההתמודדות שלי" (שם, שורות 18-20).

5. בא כוחה של הנתבעת פתח את סיכומיו בהתייחסות למהימנות התובעת, וביקש לשכנע את בית המשפט שיש לקבוע כי אינה מהימנה ותלונותיה מוגזמות. בהקשר זה ציין בא כוח הנתבעת כי אין זה סביר שהתובעת, הנתבע וערן חולקים חדר אחד; כי סביר יותר שהתובעת מתגוררת בעיקר אצל הוריה וכי יש לזקוף לחובתה את העובדה שההורים לא העידו. עוד נטען בהקשר האמור, כי התגלו סתירות בגרסאות שמסרה התובעת לעניין מספר שנות הלימוד שהשלימה (11 שנים כפי שהעידה או 12 שנים כפי שנרשם בטופס התביעה שהגישה למוסד לביטוח לאומי), כמו גם בגרסאות שמסרה בהזדמנויות שונות (לרבות בוועדות רפואיות של המוסד לביטוח לאומי) ביחס לשאלה האם היא נוטלת משככי כאבים

אם לאו. הנתבעת אף הצביעה על כך שבטופס התביעה שהוגש לביטוח הלאומי ציינה התובעת כי עבדה רק עד מאי 2002, בבית עסק למכירת תיקים שנקרא "באג", בעוד שבבית המשפט העידה כי עבדה גם לאחר מכן כמלצרית, עד כחודשיים לפני התאונה, בעסק שנקרא "בית הבירה" ואשר נוהל על ידי ערן.

באשר לטענותיה הנ"ל של הנתבעת יצוין תחילה כי ההכרעה במרבית הנושאים (ראשי הנזק וסכומי הפיצוי) תעשה ממילא על יסוד האמור בחוות הדעת הרפואיות ועל יסוד נתונים אובייקטיביים כאשר לגרסת התובעת ועדיה משקל מועט יחסית. אך מעבר לכך – בנקודות המהותיות נתמכת גרסת התובעת בממצאי המומחים מטעם בית המשפט ואותן סתירות ותמיהות עליהן הצביעה הנתבעת אינן משנות את התמונה הכוללת. אף אם אין לשלול את האפשרות שבעניין זה או אחר הגזימה התובעת במשהו, הרי שניתן לייחס זאת לתמונת העולם הפסימית שלה, הנובעת ממצבה הנפשי כפי שד"ר דורסט עמדה עליו, ולא לחוסר מהימנות לשמו. התובעת הסבירה שלא רצתה להעיד את הוריה, שכן הם סבלו מספיק. הסבר זה נתמך בחוות דעתה של ד"ר דורסט, אשר כללה בה התייחסות לרגשות האשם הקשים של התובעת כלפי בני משפחתה ("קיימות מחשבות אשמה שהפכה למעמסה 'כמו שק' על המשפחה ועל החבר ושהיא מפריעה להם להמשיך בחיים תקינים"). עדות התובעת על עבודתה ב"בית הבירה" נתמכה בעדותו של ערן, שהותיר רושם מהימן, שהסביר מדוע לא נתנו שם תלושי שכר. התובעת הסבירה שחששה למסור לביטוח הלאומי על מקומות עבודה בהם לא ניתנו לה תלושים, ואינני רואה סיבה שלא לקבל הסבר זה, גם בהתחשב בכך שהתובעת הייתה עולה חדשה. נושא המספר המדויק של שנות הלימוד של התובעת חסר כל חשיבות בעיניי לאחר שהוברר שהיא אכן סיימה את חוק לימודיה באוקראינה והיא מחזיקה בתעודת בגרות (לדבריה סיימה את הלימודים בהצטיינות).

אוסף, כי הרושם שהותירו התובעת ועדיה היה חיובי בכללו ומנגד, למעט עניין קלטת הוידאו שכבר הוזכרה לעיל, לא הובאו על ידי הנתבעת ראיות שבכוחן לכרסם בגרסת התובעת. גרסה זו נתמכת בראש ובראשונה בעדותה הברורה והנחרצת של ד"ר דורסט, אשר מצידה נסמכה במידה רבה על רישומים מפורטים של טיפול פסיכולוגי ממושך. כנגד התרשמויות מקצועיות אלה, שמשקפות מהלך טיפולי ממושך, אין בכולן של סתירות מסוימות שאינן משמעותיות לכרסם בעדות המומחית. התרשמתי כי התובעת אכן סובלת

סבל רב, מבטא מקרין ייאוש וחרדה, כמו גם כאב פיזי, וגם אם נוכח מצבה היא צובעת את העובדות בשחור, הרי שהדבר אינו מצביע על חוסר מהימנות ומתיישב עם התסמונת הנפשית ממנה היא סובלת.

6. כאמור, חוקר מטעם הנתבעת תיעד את תנועותיה של התובעת ביום 19.1.10 (ראו עדות החוקר מר רון פוגל מעמ' 56 לפרוטוקול). הנתבעת הדגישה את אותם הקטעים בהם התובעת נראית סועדת עם אחרים, משוחחת, צוחקת וכו'. לענין זה נטען בסיכומים כי "התובעת נצפתה בשתי הקלטות כאשר היא מתפקדת כאחד האדם ללא כל סימני כאב, במצב טוב בהרבה מהמתואר הן על ידה והן על ידי ד"ר דורסט בחוות הדעת" (עמ' 95 לפרוטוקול).

כאמור, אינני יכול לקבל מסקנה זו. ראשית, הקלטת כלל לא הוצגה לתובעת ולא ניתנה לה הזדמנות להגיב למה שנראה בה ומבחינה זו משקלה פגם עד למאוד. שנית, מדובר בהתרחשות נקודתית, של יציאה למסעדה לאחר דיון בבית משפט, שאינה יכולה להעיד על מצבה האמיתי של התובעת, שכלל לא הסתירה כי מפעם לפעם היא יוצאת עם הנתבע למסעדות. שלישית, ד"ר דורסט ציינה כי עומק הדיכאון אינו קבוע ויש עליות וירידות במצב. רביעית, כפי שכבר הוזכר, ד"ר דורסט ציינה גם את האפשרות שהתובעת מבקשת להציג חזות נורמאלית כשהיא בחברת אנשים, ובמיוחד במחיצת אימו של הנתבע. בחקירתה עמדה ד"ר דורסט על כך שהתובעת "רוצה להיראות טוב יותר ממה שהיא באמת מרגישה" (עמ' 63 שורה 13 לפרוטוקול), וגם התובעת ציינה שהיא עושה מאמצים להיראות "נורמאלית" כשהיא בחברה. חמישית, ד"ר דורסט הדגישה שוב ושוב שאין בצפייה בקלטת כדי לשנות את מסקנותיה המבוססות הן על בדיקתה והן על רישומי הפסיכולוג המטפל, רישומים שנעשו לאורך תקופה ממושכת.

לא ניתן לשלול את משקל חוות דעתה של ד"ר דורסט בהתבסס על צפייה בהתנהגות התובעת באירוע בודד וקצר יחסית. לשיטת הנתבעת, שאין לקבלה כלל ועיקר, מצופה מהתובעת, אם אכן נכותה היא כמתואר בחוות הדעת, שבכל הזדמנות ולאורך כל שעות היממה היא תיראה אחוזת ייאוש כשכאב ניבט מעיניה ותמנע מכל ביטוי של שמחה. אך מובן הוא שפני

המציאות אינם כאלה וגם הסובלים מכאבים ומבעיות נפשיות נהנים מפעם לפעם מהפוגות ומרגיעה.

7. מסקנתי היא שיש לאמץ במלואן את מסקנותיה של ד"ר דורסט בדבר מצבה הנפשי של התובעת. כאמור, יתר המומחים לא נחקרו, ופשיטא, שיש לאמץ את האמור בחוות דעתם. לפנינו, לפיכך, תובעת הסובלת משילוב של נכויות משמעותיות, הן גופניות והן נפשיות. כפי שציינה ד"ר דורסט בחוות דעתה, הגם שיכולותיה השכליות של התובעת לא נפגעו, היא סובלת מבעיות ריכוז וקשב כתוצאה מנכויותיה הפיזיות (לרבות הכאבים המלווים אותה) והנפשיות. אכן, פרופ' אברמסקי השיב לשאלת הבהרה, כי הגם שכאבי נוירופטיים גורמים לסבל, אין בהם כדי לגרום להפרעת ריכוז. אלא שאין בדברים אלה, המתייחסים למנגנון הרפואי שבחן המומחה ולהעדרה של הפרעה קוגניטיבית נוירולוגית, כדי לשלול את האפשרות שמצבור של נכויות, הכולל נכות פיזית, כאבים ונכויות נפשיות, שיש עימו סבל ניכר, יביא למצב נפשי של פגיעה בריכוז, אליו התייחסה ד"ר דורסט. זו מסקנה הגיונית שניתן להסיק מאופי הנכויות, שיעורן ושילובן.

הפסדי השכר והגריעה מכושר ההשתכרות

8. במצב הדברים הנ"ל הסוגיה הראשונה הצריכה הכרעה היא מידת הפגיעה התפקודית בתובעת. נדמה, כי ראוי יהיה לפנות ישירות לבחינת שיעור הגריעה מכושר ההשתכרות.

התובעת טוענת לפגיעה מלאה בכושר ההשתכרות. הנתבעת טוענת כי הגריעה אינה עולה על 40 אחוזים, שכן לשיטתה הנכות הנפשית צריכה לעמוד רק על כ - 30 אחוזים ולנכויות האחרות השפעה מתונה על כושר ההשתכרות.

לצורך הערכת שיעור הגריעה מכושר ההשתכרות יש לציין את הנתונים הבאים (בנוסף לשיעורי הנכות ואופי הנכויות, שפורטו לעיל):

התובעת היא אישה צעירה, ובהתחשב בגילה יש אפשרות שתגייס כוחות ותשתלב בשיקום מקצועי כלשהוא. מהלך זה אומנם החל סמוך לפני שמיעת הראיות, כשהתובעת פנתה

לביטוח הלאומי במטרה לבחון אפשרות של שיקום מקצועי, אך אין לדעת האם המהלך יישא פירות. יצוין, כי ד"ר דורסט לא שללה את האפשרות של שיקום מקצועי: " ... היא יכולה לשבת, אומנם היא ימנית, ויש לה ראש. היא יודעת שתי שפות טוב, יש לה בכל זאת מה להציע ואפשר כן לנסות להתאים לה עבודה וזה יהיה לה טוב מבחינה נפשית" (עמ' 70 שורות 15-17 לפרוטוקול). כאמור, התובעת סיימה בגרות בהצטיינות, היא נמצאה מתאימה במסגרת פרויקט סל"ה ("סטודנטים לפני הורים") לעלות ארצה בגפה. נראה כי כישוריה הבסיסיים טרום התאונה היו טובים ויכולותיה השכליות לא נפגעו ישירות.

גם לא ניתן שלא להתרשם, לחובת התובעת, מכך שבפועל לא נעשו על ידה מאמצים שיקומיים ממשיים במטרה למצוא עיסוק שגם יסייע לה להתמודד עם מצבה וגם יהיה מקור פרנסה. על אף הקשיים המובנים, לא ניתן הסבר ממשי לכך שהפנייה למוסד לביטוח הלאומי במטרה להיעזר בו לשיקום מקצועי, נעשתה רק בשלב כה מאוחר.

אציין, במלוא הזהירות המתחייבת ותוך מודעות לכך שאינני איש מקצוע, שייתכן שעודף הדאגה וההגנה שמרעף הנתבע על התובעת עלול לפגוע במשהו בניסיונות השיקום והחזרה לעצמאות וייתכן שיש מקום לבחון עניין זה.

מאידך גיסא, אין להתעלם מכך שהתובעת אינה בעלת הכשרה מקצועית כלשהיא וגם אין לה ניסיון מקצועי קודם בתחום שיכול לשמש אותה לפרנסתה במומה. בנסיבות אלה הכשרה מקצועית שצריכה להיעשות תוך התמודדות עם נכויותיה של התובעת אינה דבר פשוט. יש גם משמעות לעובדה שידה הפגועה של התובעת היא היד הדומיננטית ולדבריה הניסיון להעביר את הדומיננטיות ליד השנייה לא צלח.

מכל מקום, אינני נכון לקבל את העמדה לפיה אבד לחלוטין כושר השתכרותה של התובעת במלואו. על אף נכויותיה הקשות והרבות, הרי שבהתחשב ביתר הנתונים, ראוי יהיה לקבוע שנתר בידי התובעת כושר כלשהוא להשתכר. **בנסיבות המקרה אני סבור שיש לקבוע ששיעור הגריעה מכושר ההשתכרות עומד על 80 אחוזים.**

9. בתצהיר עדותה הראשית מציינת התובעת כי לאחר עלייתה, בשנת 1999, החלה לעבוד בעבודות מזדמנות, במקביל ללימודי עברית ותחומים נוספים במסגרת פרויקט סל"ה. בין היתר מציינת התובעת כי עבדה בחנות בגדים בירושלים, בחנות פרחים בחולון, בחנות

בגדים ברח' אלנבי בתל אביב, במאפייה בחולון ובמאפייה בבת ים. מחודש אפריל 2001 ועד לחודש מאי 2002 עבדה התובעת כמנהלת חנות תיקים "באג" ברח' בוגרשוב בתל אביב. במקביל לעבודה זו למדה התובעת בקורס גיור.

לאחר מכן עבדה התובעת, על פי עדותה, במשך כשנה, כמלצרית וברמנית ב"בית הבירה", והפסיקה עבודתה שם כחודשיים לפני התאונה. לדבריה, שכרה ב"בית הבירה" שהיה מורכב מ"טיפים" עמד על כ- 4,000 עד 5,000 ש"ח לחודש. כאמור לעיל, הדיווח למוסד לביטוח לאומי התייחס רק לעבודה בחנות הלבשה בירושלים ובחנות התיקים. בידי התובעת תלושי שכר חלקיים ממקום עבודה נוסף (מאפיית "תוצרת הארץ" בחולון). בטופס התביעה למוסד לביטוח לאומי ציינה התובעת את העבודה ב"באג" כעבודה האחרונה לפני התאונה (עד למאי 2002). בטופס זה נזכרו גם העבודות במאפיית "אלעד" בבת ים ובמאפיית "תוצרת הארץ" בחולון.

הנתבעת טוענת כי אין לקבל את העדות על העבודה ב"בית הבירה" שלא צוינה בטופס התביעה למל"ל, ובוודאי לא את העדות לעניין סכומי השכר שם. לשיטת הנתבעת, יש לחשב את הפסדי השכר בעבר על יסוד הנתונים המדווחים, באופן שבסיס השכר לצורך חישוב זה יהיה 1,550 ש"ח בלבד. התובעת, מנגד, מבקשת כי הפסדי העבר יחושבו על פי שכרה ב"בית הבירה", שלאחר שערוכו הוא עומד על סכום של 5,500 ש"ח לחודש.

אכן, העדר הדיווח והעדר מסמכים מקשים על קביעת ממצא ברור בסוגיה. כאמור, אינני סבור שיש לקבוע שהתובעת כלל לא עבדה לאחר מאי 2002, ונסיבות העבודה ב"בית הבירה" הובהרו הן על ידה והן על ידי ערן, לרבות הסבר לאי קבלת תלושי שכר ואי דיווח על עבודה זו לביטוח הלאומי. עם זאת, בהתחשב בהעדר מסמכים ובעובדה שמדובר בעבודות מזדמנות, כשהשכר לא היה קבוע אלא משתנה, **אעריך את בסיס השכר לצורך חישוב הפסדי השכר בעבר על הצד הנמוך, קצת מעל לשכר המינימום, ואני מעמיד אותו על 4,000 ש"ח לחודש (להיום).**

10. ד"ר אייכנבלט העריך כי למשך שנה מיום התאונה הייתה התובעת בנכות זמנית של 100 אחוזים. התובעת עצמה אינה מבקשת פיצוי לתקופה של 4 חודשים לאחר התאונה, פרק הזמן המשוער שבמהלכו הייתה אמורה לחפש עבודה, לאחר שסיימה את עבודתה ב"בית

הבירה" כחודשיים לפני התאונה. הנתבעת מבקשת להעמיד תקופה זו, של חיפוש עבודה, על 12 חודש. לטעמי, יש מקום להעריך את פרק הזמן שהיה מוקדש לחיפוש עבודה בחצי שנה לאחר התאונה.

לפיכך הפיצוי לפרק הזמן שמיום 6.6.05 (6 חודשים לאחר התאונה) ועד ליום 6.12.05 יחושב לפי הפסד מלא של 4,000 ש"ח לחודש (סך הכול 24,000 ש"ח) בתוספת ריבית מיום 6.9.05.

מיום 6.12.05 ועד היום (כ – 61.5 חודשים) ההפסד יהיה 80 אחוזים מ – 4,000 ש"ח, בסך הכול 196,800 ש"ח, בתוספת ריבית מיום 20.6.08.

11. בהתחשב בגילה של התובעת, בסיס השכר לצורך חישוב הפיצוי בגין הפגיעה בכושר ההשתכרות הוא השכר הממוצע במשק. במועד הסיכומים נטען על ידי התובעת שהשכר הממוצע עמד על 8,437 ש"ח, נכון ליולי 2010. בינתיים התעדכן הנתון והשכר הממוצע נכון לאוקטובר 2010 עומד על 8,189 ש"ח, ובניכוי המס שהתובעת הייתה משלמת, בסיס השכר נטו הוא 7,800 ש"ח. 80 אחוזים מסכום זה, בהיוון עד לגיל 67 (273.7952) **מביא לסך של 1,708,482 ש"ח, כפיצוי בגין הפגיעה בכושר ההשתכרות.**

12. התובעת טענה כי יש לפצותה בגין הפסדי פנסיה. ניתן להניח כי התובעת הייתה זכאית לפנסיה נוכח צו ההרחבה הקיים בעניין זה. החישוב שנערך על ידי התובעת בסיכומיה מקובל עלי כעיקרון, כאשר בחישוב זה נוכה מההפסד החודשי חלקו של העובד בצבירת הפנסיה (5 אחוזים). נוכח עדכון השכר הממוצע במשק לעומת הנתון ששימש את בא כוח התובעת בסיכומיו, **יעמוד הפסד הפנסיה על 154,500 ש"ח (במקום 159,337 ש"ח כנטען בסיכומי התובעת).**

עזרת הזולת

13. מעדויות התובעת והנתבע עולה כי התובעת נזקקת לעזרה בביצוע פעולות שונות המצריכות הפעלת שתי הידיים, כגון רחצה, חיתוך מזון קשה, סידור השיער, התקנת מתלה

היד, שריכת שרוכים, סגירת חזייה ועוד. עוד הזכירו העדים הנ"ל כי התובעת חוששת ללכת לבדה פן תאבד שיווי משקל בשל מצב הכתף.

בסיכומי התובעת התבקש פיצוי לעבר ולעתיד בגין עזרת הזולת על פי היקף עזרה של 6 שעות יומיות, בתשלום של 40 ש"ח לשעה, עד לתום תוחלת חייה הצפויים של התובעת. הנתבעת טענה כי יש להסיק מכך שעד כה לא נעזרה התובעת בעזרה בשכר, תקופה של כשש שנים מאז התאונה, על העדר צורך אמיתי בעזרה כזו, והציעה פיצוי לעתיד בגין עזרה בהיקף של שעתיים בשבוע בלבד.

אכן, נוכח הנכויות יש מקום לקבוע כי התובעת זקוקה לעזרת הזולת. העזרה דרושה לביצוע כל המטלות הדורשות כוח פיזי (ניקיון וסידור הבית, קניות) ולאותן פעולות יום יומיות שהתובעת מתקשה לבצע בעצמה (בישול, חיתוך אוכל קשה וכו'). חלק מהפעולות שבהן מסתייעת התובעת בנתבע (סידור שיער, שריכת שרוכים וכו') יכולות להיות מותאמות למצבה של התובעת באופן שהצורך בעזרה יחסך או יתמעט עד מאוד, בדרך של רכישת ביגוד מתאים וכו'. עדיין מדובר בצורך מסוים בעזרת צד ג' לביצוע מספר פעולות יום יומיות.

אני מעריך את היקף העזרה הנדרש ב - 15 שעות שבועיות, שהן כ - 63 שעות חודשיות בעלות של 2,520 ש"ח לחודש.

בגין העבר יש מקום לפסוק פיצוי גלובלי, מאחר ומדובר בפיצוי בגין עזרה מוגברת של בני משפחה (כשלא נלקחה עזרה בשכר) ואין מקום שהפיצוי יחושב על פי אותו הבסיס. אני מעריך את הפיצוי בגין עזרת צד ג' במהלך 73.5 חודשי העבר, בסכום משוערך להיום (כולל ריבית) של 75,000 ש"ח.

לעתידי יעמוד הפיצוי על 2,520 ש"ח לחודש, עד לתום תוחלת חיי התובעת (גיל 83) ולפי מקדם היוון 321.8598, בסכום של 811,087 ש"ח.

החזר הוצאות רפואיות

14. התובעת צירפה לתצהירה קבלות בגין הוצאות רפואיות בסכום נומינלי כולל של 6,543 ש"ח (סעיף 15 ונספח ו' לתצהיר). הכוונה להשתתפות בעלות טיפולים רפואיים, אמבולנס, אביזרים (סד ליד, מושב מיוחד) והתאמת משקפיים. התובעת טוענת כי מדובר

בקבלות חלקיות בלבד, אך הקבלות שצורפו לתצהיר כוללות גם רכישת פרטי לבוש, טיפול שיניים ועד פריטים שלא הוברר הקשר שלהם לנכויות שנגרמו בתאונה. **בהתחשב בנתונים האמורים יש לפסוק פיצוי בגין ההוצאות הנ"ל בסכום של 5,500 ש"ח להיום.**

טיפול נפשי

15. התובעת מטופלת על ידי פסיכולוג מאז פברואר 2008, וד"ר דורסט הדגישה בעדותה את החשיבות הרבה שיש לטיפול זה ואת הצורך להמשיכו עד ש"ימוצה". מתשובות המומחית לשאלות הבהרה עולה כי נוכח מצבה של התובעת והצורך שהטיפול יינתן לתקופה ממושכת בצורה יציבה ורצופה, ללא חילופי מטפלים, הטיפול הראוי הוא במסגרת פרטית. התובעת צירפה בנספח ז' לתצהירה קבלות בגין טיפול פסיכולוגי, כשקבלות נוספות הוגשו ביום 3.10.10. בסיכומי התובעת נטען כי מדובר בסכום כולל של 39,950 ש"ח. בא כוח הנתבעת ציין כי "יתכן שיש כפילויות מחמת טעות טכנית", אך לא פירט טענה זו ולפיכך אין סיבה שלא לפסוק את הסכום המבוקש.

התובעת זכאית, איפוא, להחזר הוצאות הטיפולים הפסיכולוגיים בעבר בסכום של 39,950 ש"ח בתוספת ריבית מיום 1.8.09.

לסכום זה ביקשה התובעת להוסיף החזר הוצאות נסיעה לטיפולים הפסיכולוגיים, על יסוד הקבלות בנספח ח' לתצהיר וקבלות נוספות שהוגשו בהמשך. לפי האמור בסיכומי התובעת, מדובר בקבלות בסכום כולל של 18,920 ש"ח.

ראשית, יצוין כי לא ברור כיצד ההוצאה בסכום הנ"ל אכן נדרשה לטיפולים שניתנו לתובעת במהלך שלוש שנים, כשנטען שעלות נסיעה לכיוון אחד היא כ – 50 ש"ח ומדובר בכ – 150 טיפולים.

שנית, לא הוכח שהתובעת כלל לא יכולה להשתמש בתחבורה ציבורית. אכן, נוכח נכויותיה של התובעת ברור שהדבר כרוך בקושי מסוים אך הדבר לא הוברר באמצעות המומחים מטעם בית המשפט. בנסיבות אלה יש מקום לפסוק החזר הוצאות נסיעה ופיצוי בגין הוצאות ניידות בעתיד באופן שיבטא שימוש מוגבר במוניות, אך לא שימוש בלעדי בהן.

בנסיבות אלה אני פוסק לתובעת, עבור החזר הוצאות נסיעה לטיפולים פסיכולוגיים, סכום כולל של 10,000 ש"ח להיום.

16. ד"ר דורסט חיוותה דעתה כי משך הטיפול הצפוי הוא 8 עד 9 שנים (עמ' 73 שורה 14 לפרוטוקול). כיוון שהטיפול החל בתחילת שנת 2008, נותרו 6 שנים עד שהטיפול ימצה עצמו. כאמור, לדעתה של ד"ר דורסט לא ניתן לקבל את הטיפול הנדרש במסגרת הרפואה הציבורית. אכן הוברר, כי הטיפולים במסגרת זו מוגבלים ל – 30 פגישות לכל תקופת החיים (ראו מכתבו של מר מרק ניב מקופת חולים "מכבי", מוצג ת'1). גם אם יש אפשרות לקבל מנה נוספת של טיפולים במסגרת קופת החולים, הרי שאפשרות זו רחוקה מלהיות וודאית. מכל מקום, אין סיבה שלא לאמץ את עמדת ד"ר דורסט לפיה יש לאפשר לתובעת להמשיך ולקבל טיפולים פסיכולוגיים במסגרת בה היא מצויה עתה.

לדברי המומחית, מדובר בטיפול אחד לשבוע, ולא מצאתי ביסוס לטענת התובעת על אפשרות שהתדירות תרד. עלות הטיפול היא 350 ש"ח, דהיינו 1,400 ש"ח לחודש. לתקופה של 6 שנים הסכום המהוון הוא 92,144 ש"ח. למקרה שהתובעת תיזקק לטיפולים נוספים, מפעם לפעם, גם לאחר התקופה הנ"ל יועמד הפיצוי בראש נזק זה על 100,000 ש"ח.

כאמור, התובעת טענה כי יש להוסיף לעלות הטיפול החזר הוצאות נסיעה במונית מבת ים לתל אביב (430 ש"ח לחודש, לפי 50 ש"ח לכל כיוון). כאמור, לא ראיתי לנכון לפסוק לתובעת הוצאות נסיעה על פי ההנחה שהיא בהכרח תזדקק כל העת למוניות, אם כי נוכח נכויותיה השימוש בהן יהיה מוגבר. **בנסיבות אלה יש מקום לפסוק פיצוי בגין הנסיעות לטיפולים הפסיכולוגיים העתידיים סכום גלובלי של 20,000 ש"ח.**

פיזיותרפיה והידרותפיה

17. על פי המלצת הרופאים המטפלים קיבלה התובעת טיפולי פיזיותרפיה והידרותפיה. פרופ' אברמסקי התייחס לכך בתשובותיו לשאלות הבהרה באומרו, כי טיפולים אלה רצויים "לשם הרגשת תנועתיות באזור הכתף והשכם ולשם מניעת שינויים גרמיים ופיברוטיים". המומחה הוסיף כי "הטיפולים הפיזיותרפיים וההידרותפיים המוכרים בסל הבריאות

מתאימים לכך". ממשפט זה מבקשת הנתבעת ללמוד כי לדעת פרופ' אברמסקי ניתן להסתפק בכמות הטיפולים שניתנת במסגרת קופת החולים. על פי עדותו של איש קופת החולים מר מרק ניב, מנהל מחלקת תאונות בקופת החולים "מכבי", ועל פי האמור במכתבו ת/1, כאשר מדובר בטיפולי פיזיותרפיה והידרותפיה בעקבות אירוע חריף ניתנים הטיפולים בהתאם לצורך הרפואי בשיקום, כל עוד מושגת התקדמות. הטיפולים מופסקים כשהמטופל מגיע למצב סטטי והטיפול אינו משנה עוד את מצבו. כשמדובר במטופל שמצבו כרוני, ניתנים על ידי הקופה 12 טיפולים בשנה. מעדותו של מר ניב ניתן להבין כי אם אי המשכת הטיפול שניתן בעקבות "אירוע חריף" יביא לנסיגה במצב המטופל, יש אפשרות שהטיפול ימשך ללא הגבלת מספר הטיפולים (עמ' 29 לפרוטוקול). מכאן טענת הנתבעת כי ניתן להניח שהתובעת תזכה ליותר מ – 12 טיפולים בשנה במסגרת הקופה, שכן אם מצבה יוחמר עקב הפסקת הטיפול לא ניתן יהיה לומר שהמצב נותר יציב ומזכה רק ב – 12 טיפולים. הנתבעת מצביעה על כך שבפועל, מאז תחילת 2010, זוכה התובעת לטיפולי פיזיותרפיה פעמיים בשבוע במימון קופת החולים, אף כי מדובר בהרבה יותר מ – 12 טיפולים.

תחילה יצוין כי אין בהכרח להבין את דברי פרופ' אברמסקי במשמעות שהנתבעת מבקשת לייחס להם, אלא כפשוטם – שאין צורך במסגרת פרטית לקבלת הטיפולים. לא התרתי לשאול את פרופ' אברמסקי ביחס להיקף הטיפולים שניתנים בקופת החולים ואין הוא מקור לקביעת ממצא בעניין זה, במיוחד כשלא נאמרו על ידו דברים חד משמעיים.

גם ד"ר דורסט התייחסה לצורך בקבלת טיפולי פיזיותרפיה והידרותפיה, הן בחוות דעתה והן בעדותה בבית המשפט, בצינה כי פרט להקלה פיזית גורם הטיפול ההידרותרפי "להרגשת רוגע ולהעלאת הדימוי העצמי והמוטיבציה ...".

עד ליום 1.1.10 מומנו הטיפולים שקיבלה התובעת על ידי הנתבעת, לרבות מימון ההסעות מביתה למקום הטיפול. מתחילת שנת 2010, כאשר על פי חוק הועבר מימון ההוצאות הרפואיות של נפגעי תאונות דרכים אל קופת החולים, הופסק המימון האמור. במצב זה המשיכה התובעת רק בטיפולי פיזיותרפיה בתדירות של פעמיים בשבוע ועד כה הדבר נעשה במימון קופת החולים.

התובעת טוענת כי היא זכאית לפיצוי בגין שני טיפולי פיזיותרפיה ושני טיפולי הידרותרפיה בשבוע, כלומר 96 טיפולים מכול סוג בשנה. יצוין, כי הצדדים הסכימו שעלות טיפול פיזיותרפיה היא 113 ש"ח ועלות טיפול הידרותרפיה היא 174 ש"ח (עמ' 28 לפרוטוקול).

על פי הטיעון האמור, העלות השנתית של שני סוגי הטיפולים, בניכוי סדרה של 12 טיפולים לשנה שניתנת על ידי קופת החולים, היא, לטענת התובעת, 25,464 ש"ח. בהיוון עד לתום תוחלת חיי התובעת מדובר בסכום של 684,452 ש"ח.

אין לקבל חישוב זה. כאמור, בפועל כיום זוכה התובעת ליותר מ- 12 טיפולים בשנה במימון קופת החולים. מכאן שיש אפשרות שהקופה תתייחס אליה גם בהמשך כאל מטופל שהפסקת הטיפול בו לאחר 12 טיפולים תביא לנסיגה במצבו. עם זאת, אין כל וודאות שגם בעתיד זה יהיה המצב, ויש משקל לעובדה שהכלל הוא שקופת החולים מעניקה רק 12 טיפולים בשנה לחולה כרוני. כמו בנושאים אחרים שלגביהם נפסקים פיצויים בגין נזקי גוף, גם בסוגיה דנן רב הנסתר הצופה פני עתיד על הגלוי והידוע ואין מנוס מפסיקת הפיצוי בדרך של הערכה ואומדן.

ההערכה תתבצע על יסוד ההנחה שאכן יש צורך רפואי הן בטפולי פיזיותרפיה והן בטיפולי הידרותרפיה כפי שחיוו דעתם המומחים מטעם בית המשפט. כאמור, לא ברור באיזו מידה המימון יעשה על ידי קופת החולים וגם לא הוברר האם ההיקף הנטען (שני טיפולים שבועיים לכל אחד מהסוגים הנ"ל), יהיה דרוש לאורך כל ימי חייה של התובעת. **בנסיבות אלה אני מעריך את הפיצוי בכמהצית הסכום הנטען על ידי התובעת, כלומר 340,000 ש"ח.**

18. התובעת טענה כי לפצותה גם בגין עלות הנסיעות לטיפולים הנ"ל, בהיקף הנטען על ידה, בסכום כולל של 516,834 ש"ח.

בהתחשב באמור לעיל הן באשר להיקף הטיפולים שיידרש כמו גם באשר לעצם הצורך בנסיעה במונית, אני מעמיד את הפיצוי בגין נסיעות לטיפולי פיזיותרפיה והידותרפיה בעתיד על סכום של 75,000 ש"ח.

תרופות

19. התובעת זכאית להחזר ההוצאות שהיו לה עבור רכישת תרופות בעבר (השתתפות עצמית) לרבות רכישת קנאביס רפואי, שאושר לה על ידי הרופאים המטפלים, **בסכום כולל של 15,536 ש"ח בתוספת הפרשי הצמדה וריבית מיום 1.1.08**.

20. כפי שעולה מעדותו של מר מרק ניב, החל מ – 1.1.10 זכאית התובעת לקבל מקופת החולים החזר של ההשתתפות העצמית, על פי בקשה שעליה להגיש מפעם לפעם, ובלבד שיאושר שמדובר בתרופה או בטיפול שניתן בקשר עם הנכות שנגרמה בתאונת הדרכים. חלק מהתרופות שהתובעת מקבלת אינן בסל הבריאות (ראו עדות ד"ר דורסט בעמ' 75 לפרוטוקול, במיוחד תרופה בשם סימבלטה), אך יש לעיתים אפשרות שיינתן אישור מיוחד לקבלתן במסגרת הסל. מכאן שאין זה ברור באיזו מידה אכן תאלץ התובעת לשאת בעתיד במימון רכישת התרופות. בנוסף, יש להתייחס לעלות רכישת הקנאביס (בהיקף שנרכש בעבר מדובר בכ – 560 ש"ח לחודש), אך לא הוברר מהי הכמות שהתובעת תיזקק לה בעתיד ולכמה זמן. במסגרת החזר הוצאות רפואיות צפויות בעתיד יש לקחת בחשבון גם עלות ניתוח לשיפור הצלקת בשפה שהוערכה על ידי ד"ר כהנוביץ ב – 5,000 ש"ח. על פי החישוב שערך בא כוח התובעת בסיכומיו, הפיצוי המגיע עבור הוצאות עתידיות בגין תרופות וטיפולים עומד על 257,812 ש"ח. נוכח אי הוודאות הרבה שפורטה לעיל, בעניין הכללת התרופות בסל הבריאות והיקף צריכת הקנאביס, **אני מעמיד את הפיצי בראש נזק זה על 100,000 ש"ח**.

נזק לא ממוני

21. באי כוח הצדדים הסכימו כי בגין נזק שאינו ממוני זכאית התובעת לפיצוי **בסך 197,785 ש"ח ליום 21.10.10**.

ניכויים

22. הוסכם כי מהפיצוי יש לנכות תגמולי מל"ל בסכום כולל של 1,011,226 ש"ח ליום 21.10.10 ותשלומים תכופים בסכום כולל של 197,643 ש"ח למועד הנ"ל.

סיכום

23. על יסוד האמור לעיל, תישא הנתבעת בפיצוי התובעת בסכומים הבאים:

- א. 24,000 ש"ח בתוספת ריבית מיום 6.9.05 (סעיף 10 לעיל);
- ב. 196,800 ש"ח בתוספת ריבית מיום 20.6.08 (סעיף 10 לעיל);
- ג. 1,708,482 ש"ח להיום (סעיף 11 לעיל);
- ד. 154,500 ש"ח (סעיף 12 לעיל);
- ה. 75,000 ש"ח להיום (סעיף 13 לעיל);
- ו. 811,087 ש"ח להיום (סעיף 13 לעיל);
- ז. 5,500 ש"ח להיום (סעיף 14 לעיל);
- ח. 39,950 ש"ח בתוספת ריבית מיום 1.8.09 (סעיף 15 לעיל);
- ט. 10,000 ש"ח להיום (סעיף 15 לעיל);
- י. 100,000 ש"ח להיום (סעיף 16 לעיל);
- יא. 20,000 ש"ח להיום (סעיף 16 לעיל);
- יב. 340,000 ש"ח להיום (סעיף 17 לעיל);
- יג. 75,000 ש"ח להיום (סעיף 18 לעיל);
- יד. 15,536 ש"ח בתוספת הפרשי ריבית והצמדה מיום 1.1.08 (סעיף 19 לעיל);
- טו. 100,000 ש"ח להיום (סעיף 20 לעיל);
- טז. 197,785 ש"ח בתוספת הפרשי הצמדה וריבית מיום 21.10.10 (סעיף 21 לעיל).

מסך כל הסכומים הנ"ל יש להפחית תגמולי מל"ל בסכום של 1,011,226 ש"ח בתוספת הפרשי הצמדה וריבית מיום 21.10.10.

24. הנתבעת תישא בשכר טרחת עורך דין של התובעת בשיעור 15.08 אחוזים מסכום הפיצוי בניכוי תגמולי המל"ל כאמור בסעיף 23 לעיל (שיעור זה נקבע כדי שהתובעת תזכה להחזר מלוא שכר הטרחה, בתוספת רכיב המע"מ, שהיא משלמת לבאי-כוחה, כשלפי כלל 5 [לכללי לשכת עורכי הדין](#) (תעריף מקסימילי לשכר טרחה בטיפול בתביעות לפי [חוק פיצויים](#)

[לנפגעי תאונות דרכים](#)), תשל"ז-1977 שיעורי שכר הטרחה שבכללים (13 אחוזים) אינם כוללים מע"מ ולכן הוסף להם מס זה, בשיעור 16%).

מהסכום הכולל, של הפיצוי (בניכוי התגמולים) ושכר טרחת עו"ד, יש לנכות התשלומים התכופים, בסכום של 197,643 ש"ח בתוספת הפרשי הצמדה וריבית מיום 21.10.10. כמו כן תישא הנתבעת בהוצאות המשפט של התובעת, בתוספת הפרשי הצמדה וריבית מיום הוצאת כל הוצאה.

[המזכירות](#) תשלח העתקי פסק הדין לבאי כוח הצדדים לאחר שתודיעם טלפונית כי פסק הדין נחתם. ניתן היום, כ' שבט תשע"א, 25 ינואר 2011, בהעדר הצדדים.

צבי זילברטל 54678313-8568/06

נוסח מסמך זה כפוף לשינויי ניסוח ועריכה

[בעניין עריכה ושינויים במסמכי פסיקה, תקיקה ועוד באתר נבו – הקש כאן](#)